

Posudek vedoucí na diplomovou práci Jana Vyskočila

„Komparace způsobů genderové socializace na stránkách časopisu Sluníčko v letech 1977 a 2012“

Třebaže genderově informované analýzy časopisů jsou široce rozšířeným tématem nejen studentských závěrečných prací, nýbrž i odborných výzkumů, zpravidla se zaměřují na reprezentace a konstrukce femininity a/nebo maskulinity na stránkách periodik určených dospělým (či dospívajícím) mužům a ženám. Diplomová práce Jana Vyskočila však originálně cílí na časopis pro nejmenší (ne)čtenáře/ky, a sice na dva ročníky Sluníčka z let 1977 a 2012, jež rámuje diplomantovo dětství na straně jedné a dětství jeho potomků na straně druhé. Diplomová práce zkoumá reprezentace mužství a ženství ve Sluníčku na pozadí teorií o genderové socializaci v raném věku a analyzuje, jaké potencionální dopady na genderové vnímání sebe sama a druhých lidí mohou předkládané reprezentace mít. Všímá si nejen forem zobrazování a obsahu ilustrací, ale též jazykových kvalit zkoumaných textů s ohledem na převládající generické maskulinum, jehož nadužívání výrazně koreluje s absencí či podreprezentací žen a dívek v jednotlivých rubrikách časopisu.

Ačkoliv sekundárně deklarované očekávání, že mladší ročník bude nakloněn genderové senzitivě více, než jeho normalizační protějšek se bohužel nikde nepotvrdilo, hlavní přínos Vyskočilovy diplomové práce spočívá v jeho schopnosti genderovou analýzu účelně propojit se socializačními teoriemi, čímž se mu daří dle mého názoru relevantně a odborně poukázat na genderovou stereotypizaci, androcentrismus a marginalizaci femininity v časopise, jenž se profiluje jako pedagogicko-výchovná pomůcka pro školky a školy. Diplomant své závěry opírá o dvojí metodologické zakotvení analýzy; využívá jak kvantitativní metody, jež ukazují množství femininních, maskulinních a tzv. genderově neutrálních reprezentací, tak metod kvalitativních na pomezí literárního close reading či resistant reading a diskursivní analýzy.

Za účelem vzájemné komparace obou ročníků Jan Vyskočil zvolil dvě sjednocující kategorie, a sice soukromou a veřejnou sféru, respektive genderové vztahy v rodině a na pracovišti či na trhu práce. Právě určení společných kategorií se ukázalo jako komplikované, obsahové posuny mezi oběma ročníky jsou nemalé, avšak v kontextu genderových reprezentací k zásadním změnám (s ohledem na objektifikaci a komercializaci či konzumerismus v novějším ročníku) nedochází a kategorie soukromé a veřejné sféry jsou – navzdory zásadním společenským, politickým i kulturním zvrátům ve zkoumaných obdobích – stálými referenty. Jinými slovy, genderová stereotypizace či genderová slepota ve Sluníčku přetrvávají, ba místy i posilují bez ohledu na sociální transformaci. Vyskočil v závěru práce stručně zasazuje řečené do širšího kontextu sociálních změn, detailní rozbor důvodů této petrifikace by byl nad rámec předkládané práce, nicméně by rozhodně nebyl bez zajímavosti, podobně jako genderová analýza vlastního procesu vzniku časopisu (zde mám na mysli např. kategorie výběru výkresů/textů zaslaných dětmi k publikaci, téma „fiktivních“ anket, či vliv zadavatelů

reklamy, nezřídka výrazně stereotypizující, vliv dospělých, kteří nečtenářům Sluníčko zprostředkovávají atd.). Vyskočilova práce tedy rozhodně otevírá prostor pro debatu dalších genderově relevantních výzkumných témat a diplomant si je této mnohohrstevnatosti vědom.

Jan Vyskočil odvedl při finalizaci výzkumu obrovský kus práce, což velmi oceňuji a vážím si jeho osobního nasazení. Celou práci průběžně konzultoval a závěrečný vzmach dodal textu, myslím, žádoucí podobu. Především v analytické části, kde rozebírá vybrané reprezentativní ilustrace a vybrané texty z obou ročníků demonstruje schopnost kritického a genderově senzitivního nezávislého myšlení a v budování argumentace si počíná kompetentně. Práce se zdroji je rovněž zdařilá, obsáhlý seznam relevantní bibliografie to ostatně dokládá (pozor, autor Fejta má správně být Martin Fafejta). Práci lze nicméně vyčíst místy až přílišnou didaktičnost a schematičnost; jinými slovy některá témata v teoriích socializace se opakují či jsou s ohledem na cíle práce diskutována až příliš podrobně, tyto podrobnosti již však nejsou tematizovány ve vlastní analýze. Současně je možná pasáž o socializační funkci médií zbytečně fragmentarizována; více prostoru by si bývala zasloužila pasáž tematizující tuto funkci právě ve vztahu k nejmenším dětem. Práce je v některých svých závěrech možná až příliš radikální, či zjednodušující kvůli některým nešťastným formulacím (stylisticky i obsahově) implikujícím jakési „státní zadání“ či spiknutí proti dívkám, jako např. na str. 105: „Z analýzy vyplývá, že časopis Sluníčko z roku 1977 reflektuje trendy sedmdesátých let 20. století vychovávat děti způsobem znevýhodňujícím dívky před chlapci.“ Realita Sluníčka spíše poukazuje na nereflektovaný androcentrismus, jehož „prosakování“ do reprezentací v časopise je více nuancované a nenápadné. Pozitivní na Vyskočilově diplomové práci však je, že celý text dokládá, že si je diplomant této nenápadné roviny vědom a kriticky s ní v celé diplomové práci pracuje.

Práci s ohledem na výše řečené **doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně až velmi dobře.**

Mgr. et Mgr. Tereza Jiroutová Kynčlová

V Hradci Králové 6.6.2016